

Ds 2018:17 Ändring av det kön som framgår av folkbokföringen

Sammanfattning (SKL:s sammanfattande synpunkter)

- SKL ser positivt på att den medicinska processen och de administrativa åtgärderna i folkbokföringen separeras.
- SKL tillstyrker utredningens förslag att frågan om ändring av juridisk kön regleras i en särskild lag.
- SKL tillstyrker promemorians förslag att unga som fyllt 15 år själva ska kunna ansöka om ändring av juridiskt kön men är tveksamma till att unga som fyllt 12 år men inte 15 år tillsammans med vårdnadshavaren ska kunna ansöka om ändring av det kön som framgår av folkbokföringen utan någon bedömning av skälen.
- SKL avstyrker promemorians förslag om att socialnämnden ska kunna lämna medgivande om ändring av det kön som framgår av folkbokföringen från 12 års ålder för den händelse att vårdnadshavarna är oense.
- SKL tillstyrker att ett barn som fyllt 15 år ska ha möjlighet att ändra det kön som framgår av folkbokföringen trots att vårdnadshavarna inte samtycker till ansökan
- SKL tillstyrker att den enskilde i samband med den första ansökan om att ändra det kön som framgår av folkbokföringen ska underrättas om att en förnyad ansökan medför en prövning av könsidentiteten.
- SKL anser att konsekvenserna för kommuner och landsting är bristfälligt analyserade, vad gäller ekonomiska och andra konsekvenser och att det, med hänvisning till finansieringsprincipen, måste redovisas innan ny lagstiftning träder ikraft.

Bakgrund

SKL lämnade i juni 2018 ett yttrande till Socialdepartementet där förbundet framförde kraftiga invändningar mot den korta remisstid som givits denna promemoria. SKL ansåg bland annat att promemorian innehöll etiskt svåra avvägningar som kräver en grundligare beredning och längre svarstid och att det inte varit möjligt att inhämta synpunkter från kommuner, landsting och regioner. Samtidigt ansåg SKL att frågan är mycket viktig och att förbundet avsåg att återkomma med ett yttrande till hösten.

Sveriges Kommuner och Landsting

Post: 118 82 Stockholm, Besök: Hornsgatan 20

Tfn: växel 08-452 70 00, Fax: 08-452 70 50

Org nr: 222000-0315, info@skl.se, www.skl.se

SKL har nu inhämtat synpunkter och remissvar från medlemmarna. De visar att i vissa delar är man överens och i andra delar hur komplex och svår frågan är där synpunkterna skiljer sig åt. Det gäller särskilt inställningen till de olika åldersgränserna. Synpunkterna visar också att konsekvenserna av lagförslagen i promemorian inte är tillräckligt utredda.

Förbundets ställningstagande

Ändring av juridiskt kön

SKL delar promemorians uppfattning att respekten för den enskildes privatliv och rätten till självbestämmande och integritet innebär att en person som upplever att det kön som är registrerat i folkbokföringen inte överensstämmer med könsidentiteten ska ha rätt till ändring av det könet. Detta är ett viktigt inslag i arbetet med att tillgodose de mänskliga rättigheterna och att motverka diskriminering.

SKL delar också promemorians uppfattning att det inte ska uppställas krav på medicinsk vård och behandling för att den enskilde ska få till stånd en ändring av det kön som har registrerats i folkbokföringen och att det är viktigt att processen att ändra juridiskt kön i folkbokföringen är enkel, snabb och transparent.

SKL tillstyrker promemorians förslag att frågan om ändring av det kön som framgår av folkbokföringen regleras i en särskild lag.

Särskilt om unga personer

SKL ställer sig bakom promemorians överväganden när det gäller unga personers behov av ändring av juridiskt kön. Unga transpersoner har ett sämre psykiskt välbefinnande än befolkningen i övrigt, de har ofta självmordstankar och är oftare utsatta för våld. Förbundet delar promemorians bild att unga transpersoners utsatthet är särskilt allvarlig och i hög grad aktualiserar behovet av skydd för mänskliga rättigheter och skydd mot diskriminering i samhället.

SKL anser därför att det är riktigt att lagstiftningen på detta område särskilt beaktar barns och ungas perspektiv och rättigheter. Den föreslagna sänkningen av åldersgränsen från 18 år till 15 år för när det ska vara möjligt för unga att själva ansöka om ändring av sitt juridiska kön, är ett uttryck för ett sådant perspektiv.

SKL tillstyrker promemorians förslag att unga som fyllt 15 år själva ska kunna ansöka om ändring av juridiskt kön. SKL är däremot tveksamt till förslaget att den som har fyllt 12 år ska kunna få det kön som framgår av folkbokföringen ändrat utan någon bedömning av skälen till en sådan ändring. Förslaget saknar en tillräcklig analys av eventuella alternativ eller rättsliga konsekvenser av ändrade åldersgränser.

Förslaget innebär att Skatteverket ska besluta i ärenden för barn som har fyllt 12 år och som ansöker för första gången (med vårdnadshavare och barnets samtycke). Socialstyrelsen ska besluta för barn som har fyllt 15 år och söker själva och vid ärenden om förnyad ändring av det kön som framgår av folkbokföringen.

Socialstyrelsen föreslås få i uppdrag att i samråd med Skatteverket göra en överskådlig sammanställning av den information som finns om möjligheten till och konsekvenserna av ändring av det kön som framgår av folkbokföringen och göra den tillgänglig för sökanden och allmänheten. Det framstår ändå som oklart hur man i det enskilda fallet försäkras sig om att barnet och dess vårdnadshavare har haft ett tillräckligt underlag för sitt ställningstagande att en ändring av barnets kön i folkbokföringen skulle vara till barnets bästa. Det är av största vikt att barnet får information om rättigheter och processer som är anpassad för det enskilda barnets behov och förutsättningar.

Barns och ungdomars kroppsliga och psykologiska mognadsprocess är individuell men innebär för de allra flesta ett sökande och experimenterande med identiteter, något som är normalt och behöver få ske med ett nyanserat stöd av barnets närstående. Samhällets regler behöver balansera barnets egna rättigheter mot barnets skyddsbehov.

Om vårdnadshavare är oense

I promemorian anförs att huvudregeln ska vara att den som fyllt 12 år ska få ändra det kön som framgår av folkbokföringen. Vårdnadshavare ska ansöka om ändringen. Ändringen får inte göras utan barnets skriftliga samtycke. Om två vårdnadshavare inte är överens, så föreslår utredningen att socialnämnden ska avgöra med hänsyn till barnets bästa.

Promemorian framhåller att åtgärden kan enbart bli aktuell när personal inom socialtjänsten bedömer att det krävs med hänsyn till barnets bästa. En prövning av barnets behov, båda vårdnadshavarnas inställning och anledningen till den, ska vägas mot åtgärdens betydelse för barnet.

SKL anser emellertid att det bästa för barnet är att vårdnadshavarna är överens gällande ett barn vid så låg ålder. Det är socialtjänstens uppdrag att ge stöd till vårdnadshavarna så att de kan diskutera utifrån barnets bästa. SKL menar att inskränkningen av den ena vårdnadshavarens beslutanderätt riskerar att leda till en konflikt mellan vårdnadshavarna som går ut över barnet och även barnets relation till vårdnadshavarna. Vårdnadshavarna förväntas samarbeta i alla andra frågor som rör barnet. Det kan försvåras genom ändringarna i 6 kap.13 §a i föräldrabalken.

För att socialnämnden ska kunna besluta och avgöra i en fråga där vårdnadshavare normalt har både rätten och skyldigheten att bestämma och komma överens, krävs beslutsunderlag som påvisar att en ändring av kön i folkbokföringen är till barnets bästa

och att det finns lagstöd för nämnden att fatta beslut i frågan. För att socialnämnden ska kunna ta ställning behövs kompetens och kunskap. Bedömningen är att detta i dagsläget inte finns i landets kommuner.

FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen) går långt när det gäller barnets rätt till delaktighet och inflytande i frågor som rör barnets liv. Detta är emellertid inte en fråga om självbestämmande varför förbundet menar att det är inte rimligt att ändring av det kön som framgår av folkbokföringen ska kunna göras utan samtycke av båda vårdnadshavarna för barn som fyllt 12 år. SKL avstyrker därför att socialnämnden ska få besluta att åtgärden får vidtas för barn som fyllt 12 år utan den andra vårdnadshavarens samtycke.

Däremot tillstyrker SKL att ett barn som fyllt 15 år ska ha möjlighet att ändra det kön som framgår av folkbokföringen trots att vårdnadshavarna inte samtycker till ansökan. För att en ansökan ska kunna bifallas krävs ett underlag från hälso- och sjukvården.

En förnyad ändring av det kön som framgår av folkbokföringen

Promemorian föreslår att en ansökan om förnyad ändring av det kön som framgår av folkbokföringen ska få ansökan beviljad om personen upplever att det kön som framgår av folkbokföringen inte överensstämmer med könsidentiteten samt kan antas komma att leva i samma könsidentitet även i framtiden.

En ansökan om förnyad ändring torde i de allra flesta fall vara noga övervägd. SKL tillstyrker att den enskilde i samband med den första ansökan ska underrättas om att ansökningar om förnyad ändring kommer att medföra en prövning av könsidentiteten. I promemorian lyfts detta fram för att förebygga att eventuella individer kan överväga att missbruka systemet, t.ex. genom identitetsbedrägerier.

Konsekvenser för landsting och kommuner

SKL anser att det är viktigt att samhället på olika sätt hjälper unga som upplever att det juridiska könet inte överensstämmer med könsidentiteten. SKL delar utredningens uppfattning att det kan behövas lagstiftning för att tydliggöra detta och för att stärka barnets rättigheter och intressen, med utgångspunkt i barnkonventionen.

Antalet personer med könsdysfori ökar i befolkningen. Men det finns inget säkert underlag om hur många individer som vill ändra det kön som framgår av folkbokföringen. Det kan finnas skäl att anta att antalet kommer att öka när kravet om kirurgiska ingrepp tas bort.

Lagförslaget innebär nya uppgifter för SKL:s medlemmar inom skola, socialtjänst och hälso- och sjukvård. Behovet av en ny form av intyg från exempelvis psykiatriker, psykolog, skolkurator eller landstingsansluten kurator/samtalsterapeut som beslutsunderlag kommer att öka både från dem som fyllt 15 år och söker själva om ändring av

det kön som framgår i folkbokföringen och från dem som ansöker om förnyad ändring i folkbokföringen. Medarbetare kommer att behöva fortbildning och öka kunskapen om lagstiftningen och om bemötande, vård och behandling.

Ändring av det kön som framgår av folkbokföringen och byte av personnummer medför administrativa kostnader och svårigheter för såväl den enskilde som för kommuner och landsting. När ett personnummer presenteras i folkbokföringsdatabasen visas alltid hänvisningsnumret med tidigare personnummer. Hur uppgifter presenteras i andra system beror på hur användaren har valt att göra. Det är t.ex. viktigt av patientsäkerhetsskäl att en koppling tillåts göras mellan det gamla och nya personnumret – för att patienten ska kunna ges en god och säker hälso- och sjukvård.

SKL anser att konsekvenserna av lagstiftningen är bristfälligt utrett och analyserat och att ekonomiska, administrativa och andra konsekvenser därför bör utredas vidare.

Givet de relativt stora förändringar i lagstiftningen som föreslås i promemorian, bedömer SKL att det kommer att medföra ökade kostnader för kommuner, landsting och regioner och att hänsyn måste tas till detta utifrån finansieringsprincipen.

Sveriges Kommuner och Landsting

Lena Micko
Ordförande